

**Toespraak door de heer Jozef Dauwe,
gedeputeerde
29 augustus 2008, Museum Zeels Erfgoed, Zele
Opening vernieuwd museum, Zele**

Geachte burgemeester en schepenen,
Geachte collega's provincieraadsleden,
Zeer gewaardeerde leden van de heem- en oudheidkundige kring van
Zele en van de overige Oost-Vlaamse heemkringen
Beste erfgoedliefhebbers,

Het jaar 1968 is voor velen een magisch jaar. De Praagse Lente en de revolutionaire meidagen in Frankrijk behoren tot ons collectief geheugen. Ook voor Zele is 1968 en dat zonder revolutie een sleuteljaar. In de Scheldeschuur vond een tentoonstelling plaats over Oud-Zele. En onrechtstreeks ligt die manifestatie aan de basis van het initiatief dat ons vandaag samenbrengt.

De tentoonstelling maakte heel wat wakker, onder meer het bewustzijn dat het lokaal historisch erfgoed niet verloren mocht gaan. De koe werd onmiddellijk bij de horens gevat en de Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele zag het daglicht. Met jeugdig enthousiasme spande die zich in om de tentoongestelde voorwerpen te verwerven en te bewaren.

Helaas was er niet direct een oplossing om al het verzamelde materiaal voor een groot publiek te ontsluiten. Het werd opgeslagen in afwachting van de uitbouw van een museum, maar kostbare tijd ging verloren. Letterlijk en figuurlijk. Een aantal voorwerpen degenereerde, andere vielen ten prooi van vandalisme.

Ondertussen bouwde de Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele zich uit tot een bloeiende vereniging die de lokale geschiedenis in boeiende jaarboeken tot leven bracht. Misschien geïnspireerd door de in 1968 vermoorde Martin Luther King, werd de initiële droom om een museum te realiseren nimmer opgegeven. In 1995 was het dan zover; in het nieuwe dienstencentrum stelde het gemeentebestuur ruimte ter beschikking voor het Zeelse Erfgoedmuseum.

Gelukkig is er van bij de aanvang voor gekozen om niet een divergente verzameling van voorwerpen te tonen. Integendeel, het museum vertelt bewust het verhaal van de eigen culturele biografie die markant verschilt van andere Oost-Vlaamse gemeenten. Die eigen geschiedenis is onlosmakelijk verbonden met de specifieke economische ontwikkelingen, die voor de streek van Zele en Hamme niet altijd gunstig waren.

Honderd jaar geleden kwam August De Winne, een redacteur van *Le Peuple*, hier persoonlijk de armoede en de onmenselijke levensomstandigheden van de gewone Zelenaar bekijken. Niet als ramptoerist, wel wilde hij de schrijnende toestanden van de Vlamingen, waarvoor men in het toen welvarender Wallonië de ogen afwendde, in kaart brengen.

Beklijvend is zijn beschrijving over 't Eindeken: "De huizen van de wevers lijken ordeloos neergeworpen met ertussen onregelmatige slijkerige steegjes. Die huizen tellen een voorkamer die ook keuken en slaapkamer is en een achterkamer waar weefgetouw en spinrad staan." Gezinnen met vijf of meer kinderen wonen er en die moeten de dag rondkomen met wat brood en cichorei 's morgens, aardappelen met uien 's middags en 's avonds wat karnemelk.

Het zou me trouwens niet verwonderen als het Zele van amper een eeuw geleden door de huidige generatie, verwend door de informatie, mobiliteitsfaciliteiten en ontspanningsmogelijkheden, als onwettelijk ervaren wordt.

Het museum Zeels Erfgoed doet stilstaan bij de uitdagingen en de oplossingen die de Zeelse bevolking vond om uit dit economisch dal omhoog te kruipen en die tot uiting komen in de bijzondere ambachten die beoefend werden: touwslagerij, blokmakerij, ambulante handel, verwerken van afval van vlas, hennep en jute – de zogenoemde klodden –, naaldkant. Het zijn die activiteiten die de ontwikkeling van Zele zo verschillend maken van de ontwikkeling elders in onze provincie.

Ook bijzondere kunstenaars van eigen bodem kregen een plaats. De befaamde beeldhouwer Aloïs De Beule mocht inderdaad niet ontbreken en ik zeg dat niet alleen omdat hij voor twee kerken in Dendermonde een kruisweg maakte en nog een altaar voor de Dendermondse Onze-Lieve-Vrouwekerk. Naast religieuze kunst wordt hij ook geprezen voor zijn profane kunst. Ik refereer bij wijze van voorbeeld aan het Boerenkrijgmonument van Overmere.

En er is ook aandacht voor de lyrisch-abstracte kunstenaar André Bogaert. Ik steek het niet weg dat het me een enorm plezier doet zijn Bobijnenassemblage weer te zien, dat een prachtige plaats heeft gekregen in dit museum, recht tegenover een weefgetouw.

Het succes van de Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele is ook te danken aan de schitterende thematentoonstellingen die een specifiek Zeels historisch onderwerp belichten. Dat succes komt ook tot uiting in de schenkingen die na 1995 in ontvangst werden genomen: materiaal uit een dorpscafé, uit een drukkerij, uit een kapperszaak en veel kantwerk.

Uitbreiding van het museum en een betere opstelling van de historische voorwerpen werden noodzakelijk. Vooral de wens om de unieke

positie van de naaldkant van Zele tot haar volle recht te laten komen, werd sterk gekoesterd.

Het is bekend dat na de crisisjaren van 1840 kant voor veel plattelandslieden een noodzakelijk bijkomend inkomen opleverde. In tal van gemeenten werden kantscholen opgericht waarvan de productie door kantuitsteeksters werd opgekocht. Beveren wierp zich trouwens op tot een dergelijk kantcentrum dat vooral Zeeuws-Vlaanderen bediende.

In Zele werd het accent niet op de kloskant maar op de naaldkant gelegd. En Zele verwierf een uitzonderlijke faam, onder andere door de prachtige werkstukken die aan de koninklijke familie werden aangeboden: een sluier voor koningin Elisabeth in 1919, een tafelloper voor koningin Astrid in 1935. De belangstelling voor naaldkant vergeleed stilaan, maar bleef latent aanwezig.

Toen in 1977 de naaldkant hier opnieuw actief werd geïntroduceerd meldden zich binnen één jaar tijd al meer dan 300 personen. De Zeelse naaldkanttraditie bloeide weer volop. Zo schonk het provinciebestuur in 1985 opnieuw een Zeels kantwerkstuk aan de koninklijke familie, ter gelegenheid van het 25-jarig huwelijk van koning Boudewijn en koningin Fabiola.

Als de naaldkantnijverheid ergens in Oost-Vlaanderen verduidelijkt en getoond moet worden, dan is Zele bij uitstek de plaats waar dat het best kan gebeuren. De heroriëntering van het Dienstencentrum bood een uitgelezen kans om dat mogelijk te maken. De gelijkvloerse verdieping van het museum wordt voorbehouden voor de Zeelse geschiedenis en voor de ambachten en nijverheden. De volledige eerste verdieping daarentegen staat volledig in teken van de Zeelse kant.

En ik sta even stil bij kant. Niet de Zeelse maar de filosoof. Immanuel Kant poneerde ruim 230 jaar geleden al in zijn *Kritiek van de Zuivere Rede*, dat er geen twijfel over bestaat dat al onze kennis begint met ervaring. Die stelling is duidelijk geen kanttekening in de visie van de Heem- en Oudheidkundige Kring. Bewaren om te bewaren heeft inderdaad weinig zin.

Het komt erop aan de ervaringen uit het verleden door te geven aan de volgende generaties. Daarom is bewust gekozen voor een heldere verhaallijn die in het museum *Zeels Erfgoed* verteld en verduidelijkt wordt. Die educatieve doelstelling wordt nog onderstreept door de inspanningen die de Heem- en Oudheidkundige Kring onderneemt om leerpakketten te ontwikkelen voor de schoolgaande jeugd.

Net die systematische en doordachte educatieve ontsluiting van ons erfgoed past volkomen binnen de strategische doelstellingen die tijdens deze legislatuur door het Oost-Vlaamse provinciebestuur beoogd worden.

Het is ook daarom dat het provinciebestuur graag inging op de vraag van de Heem- en Oudheidkundige Kring om samen te werken; om dit mooie project mee te realiseren. Naast het aanbod van inhoudelijke begeleiding bij de eigentijdse educatieve ontsluiting stelt het provinciebestuur ook financiële middelen ter beschikking.

Op die manier wordt een bijdrage geleverd om in Zele op een boeiende en tegelijk toegankelijke manier het markante streek eigen erfgoed te tonen en bezoekers aan te zetten eigen en vroegere ervaringen om te zetten in kennis.

Het museum Zeels Erfgoed verschilt vanuit de specifieke keuze vooral aandacht te hebben voor die eigen streekgebonden ambachten, van andere Vlaamse streekmusea die niet focussen op de specifieke streek-eigenheid en daardoor als het ware soms varianten van eenzelfde verzameling vormen.

Ik maak van de gelegenheid gebruik om te onderstrepen dat het provinciebestuur de studie van de geschiedenis hoog in het vaandel draagt. Niet zonder trots kan ik meedelen dat de ondersteuning van de heemkundige kringen dit jaar opnieuw gevoelig is opgetrokken. Via heemkunde Oost-Vlaanderen zal elke aangesloten kring, dus ook de Heem- en Oudheidkundige Kring Zele, op een grotere subsidiëring kunnen rekenen.

Daarnaast werkt het provinciebestuur, samen met Heemkunde Vlaanderen, aan de deskundigheidsbevordering van erfgoedbewaarders. Het project Lokaal Geheugen, dat in het najaar zijn derde jaar ingaat, geeft erfgoedbewaarders waardevolle tips om hun collectie beter te beheren, te bewaren en te ontsluiten. Vorig jaar kwamen het agrarisch erfgoed, het textiele erfgoed en de mondelinge geschiedenis aan bod. Ook in het derde projectjaar worden de kwaliteitsvolle lessen gratis aangeboden.

Het spreekt voor zich dat het provinciebestuur het geschiedenisonderzoek krachtadig aanmoedigt. De provinciale prijzen in de historische sector zijn daarvan een exponent. Zo ook wordt aandacht geschonken aan de bewaring en ontsluiting van ons erfgoed. Ik heb het dan niet alleen over de beschermde monumenten en de succesvolle Open Monumentendag die er weer zit aan te komen. De aandacht gaat ook uit naar het papieren erfgoed, het archiefwezen, de archeologie en naar het immateriële erfgoed.

Bovendien ontwikkelt het provinciebestuur eigen initiatieven en wordt een goed doordacht publicatiebeleid gerealiseerd. De kleine cultuurgidsen brengen op een zeer bevattelijke manier interessante onderwerpen van ons Oost-Vlaams erfgoed naar een groot publiek.

In die reeks verscheen vier jaar geleden trouwens een publicatie over de Sint-Ludgeruskerk en het Van Peteghemorgel.

En met plezier deel ik hier al mee dat het provinciebestuur thans inzet op een ander kleurrijk facet van het Zeels Erfgoed, een facet dat ook in dit museum niet echt is aangesneden: het Brigade. Een verwijzing naar die kramer- en boeventaal wordt wel subtiel aangehaald in de naam van de staminee: de dieperik. In dit gezelschap is het wellicht overbodig om te verduidelijken dat dit Bargoens woord kelder betekent.

Het Brigade van Zele heeft andere Bargoense streektalen sterk beïnvloed, onder andere dat van Sint-Niklaas. Merkwaardig is dat het Brigade, ofschoon zo goed als volledig uitgesproken, ons niet alleen bekend is via woordenlijsten maar ook via verhalen die in het Bargoens zijn vertaald.

Net die verhalen zijn verzameld, naar het Nederlands hertaald en in de juiste context geplaatst. De publicatie van die studie wordt binnenkort door het provinciebestuur gerealiseerd. Ik nodig ik jullie meteen al uit op de voorstelling van die bijzondere publicatie die het provinciebestuur graag in de komende maanden en hier in Zele plant.

Ik stel er prijs op de Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele, het gemeentebestuur en allen die meegewerkt hebben aan de realisatie van dit schitterende streekmuseum te feliciteren met het resultaat. Ik ben ervan overtuigd dat dit museum heel wat mensen zal aanzetten de blik te verruimen en de ervaringen van het verleden in kennis voor het heden om te zetten. Immanuel Kant mag tevreden zijn.

Ik dank u voor uw aandacht.